

Asettamispäätös

19.6.2025

Asia- ja asiakirjanumero:

VN/9499/2025

VN/9499/2025-TEM-1

Selvityshenkilön asettaminen - Selvitys kartelleihin liittyvistä henkilökohtaisista seuraamuksista

Asettaminen

Työministeri Matias Marttinen on nimennyt yllä mainitun selvityksen selvityshenkilöksi työelämäprofessori, OTT Pekka Timosen.

Tausta ja tavoite

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelman *Reilumman kilpailun Suomi* -jakson kirjauksen mukaan tulee selvittää kartelleista seuraavien henkilökohtaisten seuraamusten ajantasaisuus ja tehokkuus.

Hallitusohjelman kirjauksen täytäntöönpanon tueksi on tarpeen laatia selvitys henkilökohtaisista seuraamuksista tilanteissa, joissa keskenään kilpailevien elinkeinonharjoittajien todetaan syyllistyneen kilpailulain (948/2011) 5 §:ssä tai Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 101 artiklassa kiellettyyn kilpailunrajoitukseen. Kilpailevien yritysten välisillä salaisilla kilpailunrajoituksilla tarkoitetaan kartelleja.

Nykyisin kartellin osapuolille voidaan määrätä hallinnollinen seuraamusmaksu. Maksu määrätään elinkeinonharjoittajalle tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymälle. Kilpailuoikeudellisia sanktioita tehostettiin kesäkuussa 2021 voimaan tulleilla yrityksiin kohdistuvien seuraamusmaksujen määrän arviointiin ja määräämiseen liittyvillä muutoksilla. Sen sijaan yrityksen johdolle tai työntekijöille kilpailunrajoituksista ei aiheudu kilpailulain tai rikoslain perusteella seuraamuksia.

Suomen lainsäädännön nykyinen liiketoimintakieltoa koskeva sääntely ei vaikuta soveltuvan sellaisenaan kilpailuasioihin. Suomessa liiketoimintakiellosta annetun lain (1059/1985, jäljempänä liiketoimintakieltolaki) mukaisen liiketoimintakiellon osalta haasteena kilpailuoikeuden kannalta on ollut mm. sen henkilöpiirin rajausta, jolle liiketoimintakiello voidaan määrätä. Jotta vastuu kohdistuisi kilpailijoiden välisestä kielletystä kartellitoiminnasta päättäneisiin ja sitä toimeenpaneviin luonnollisiin henkilöihin, liiketoimintakiello olisi merkittävä seuraamus vain, jos se olisi mahdollista kohdistaa kilpailunrajoituksen tosiasiallisesti toimeenpaneviin tahoihin eli tyyppillisesti ylimmän johdon

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Työ- ja elinkeinoministeriö

PL 32
00023 Valtioneuvosto

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Aleksanterinkatu 4
Helsinki

Puhelin
Telefon
Telephone

0295 16001
+358 295 16001

Faksi
Fax
Fax

09 1606 2160
+358 9 1606 2160

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

kirjaamo.tem@gov.fi
www.tem.fi

lisäksi myös keskijohtoon. Liiketoimintakiello määrätään yleisessä tuomioistuimessa syyttäjän vaatimuksesta, kun kartelliasiat käsitellään puolestaan hallintoprosessissa markkinaoikeudessa ja korkeimmassa hallinto-oikeudessa.

Vuosina 2013–2014 tehtiin kattava niin sanottu kriminalisointiselvitys siitä, voitaisiinko kartelleihin syyllystyneille yksittäisille henkilöille määrätä henkilökohtaisia rikosoikeudellisia seuraamuksia. Kriminalisointiselvityksen taustalla oli hallitusohjelmakirjaus vuodelta 2011. Selvityksen lopputulokseksi katsottiin, että kartellien kriminalisoinnille löytyisi oikeuttamisperusteita ja tarvettakin, mutta kriminalisointia ei voitaisi toteuttaa ilman, että kartellien paljastumisen kannalta olennaisen leniency-järjestelmän (seuraamuksista vapautumista ja niiden alentamista koskeva järjestelmä) tehokkuus vaarannetaan¹.

Hallitusohjelman kartelleihin liittyviä henkilökohtaisia seuraamuksia koskeva kirjaus mahdollistaa kartellien kriminalisoinnin eli rikosoikeudellisten seuraamusten, liiketoimintakieltolain mukaisen liiketoimintakiellon riittävyys sekä nykysääntelyyn kuulumattoman hallinnollisen kilpailuoikeusprosessin yhteydessä määrättävän liiketoimintakiellon selvittämisen.

Toimeksiannon sisältö

Selvittäjän tehtävänä on arvioida kartelleista seuraavien henkilökohtaisten seuraamusten ajantasaisuus ja tehokkuus sekä tarve ja mahdollisuudet henkilökohtaisten seuraamusten tehostamiseksi.

Selvitykseen tulisi kirjata taustaksi nykytilanne kartelleihin liittyvien luonnollisten henkilöiden seuraamusten osalta sekä voimassa olevan liiketoimintakieltolain mukaisen liiketoimintakiellon soveltuminen kilpailuasioihin.

Selvityksessä tulee arvioida muiden asioiden ohella mahdollisuuksia ja tarvetta sisällyttää sääntelyyn erityinen kilpailuoikeusprosessin yhteydessä määrättävä liiketoimintakiello. Selvityksessä ei keskitytä ensisijaisesti rikosoikeudellisten seuraamusten selvittämiseen.

Selvityksessä tulee arvioida erityisesti seuraavia asioita:

- Voidaanko nykytilannetta, jossa kilpailuoikeudellinen sanktio kohdistuu yritykseen, pitää riittävän ennaltaehkäisevänä ja tehokkaana kilpailupolitiikan ja -oikeuden kannalta? Arvio tulisi perustella huomioiden mahdollisten luonnollisten henkilöiden seuraamusten merkitys osana kilpailuoikeudellisten seuraamusten kokonaisuutta ja preventiivistä vaikutusta.

- Jos nykysääntelyn ei selvityksessä arvioida mahdollistavan riittävän tehokasta kilpailuoikeudellisten seuraamusten asettamista, tulisiko sääntelyä muuttaa luonnollisten henkilöiden osalta tai sen muuttamista arvioida tarkemmin?

- Jos sääntelyä olisi tarpeen muuttaa, tulisiko sitä muuttaa esimerkiksi säätämällä oikeasuhteisesta seuraamuksesta, kuten esim. kilpailuoikeusprosessin yhteydessä määrättävästä liiketoimintakiellosta tai voisiko tarpeen tyydyttää jollain muulla hallinnollisella seuraamuksella tai muutoin perusoikeuksiin vähemmän puuttuvalla tavalla? Arvio tulisi perustella ja ottaa kantaa muun muassa siihen mikä muu hallinnollinen seuraamus voisi tulla kyseeseen.

¹ Tiedote 28.5.2014 linkeineen: [Selvitys kartellien kriminalisoinnista esiteltiin sidosryhmille - Kilpailu- ja kuluttajavirasto](#)

- Muihin mahdollisiin hallinnollisiin seuraamuksiin kuin kilpailuoikeusprosessin yhteydessä määrättävään liiketoimintakieltoon liittyvien vaihtoehtojen myönteiset ja kielteiset piirteet, erityisesti niiden yhteensopivuus voimassa olevan kilpailusääntelyn ja -prosessien kanssa.

- Mahdollisen kilpailuoikeusprosessin yhteydessä määrättävän liiketoimintakiellon tarpeen selvittämisen yhteydessä tulee arvioida myös preventiivistä vaikutusta kartellien osalta.

- Kilpailuoikeusprosessin yhteydessä määrättävän liiketoimintakiellon yhteensopivuus leniency-järjestelmän kanssa ja vaikutukset leniency-kannusteisiin.

Mikäli selvityksessä päädytään uuden kilpailuoikeusprosessin yhteydessä määrättävän liiketoimintakiellon kehittämisen edistämiseen, prosessin osalta tulisi arvioida jäljempänä mainittuja seikkoja. Vastaavia seikkoja tulisi arvioida soveltuvien osin myös, jos selvityksessä päädytään muunlaiseen liiketoimintakiellon tai hallinnollisen seuraamuksen kehittämiseen:

- Prosessin osalta tulisi arvioida ainakin, esittäisikö Kilpailu- ja kuluttajavirasto kilpailuoikeusprosessin yhteydessä määrättävää liiketoimintakieltoa markkinaoikeudelle ja markkinaoikeus määräisi sen, ja miten liiketoimintakiellon esittäminen / määrääminen sijoittuisi ajallisesti suhteessa kartelliprosessiin

- Perusoikeusnäkökulmaa, mukaan lukien sääntelyn oikeasuhtaisuus ja oikeusturva sekä muut juridiset reunaehdot.

- Relevanttien EU –maiden vastaavatyypinen sääntely ja sen täytäntöönpano (esim. Ruotsi).

- Millaiseen henkilöpiiriin kilpailuoikeusprosessin yhteydessä määrättävän liiketoimintakiellon tulisi soveltua?

- Tulisiko mahdollisesta kilpailuoikeusprosessin yhteydessä määrättävästä liiketoimintakiellosta säätää kilpailulaissa vai esimerkiksi liiketoimintakieltolaissa?

- kansalliseen oikeusjärjestelmään liittyviä vaikutuksia siitä, jos liiketoimintakieltosääntelyä kehitettäisiin esimerkiksi siten, että kansalliseen sääntelyyn sisältyisi sekä voimassa olevan liiketoimintakieltolain mukainen liiketoimintakielto, että uusi kilpailuoikeusprosessin yhteydessä määrättävä liiketoimintakielto (hallinnollinen prosessi).

Selvitystyön ohjaus

Työ- ja elinkeinoministeriö asettaa selvitystyölle ohjausryhmän, jolle työn etenemisestä raportoidaan säännöllisesti. Ohjausryhmään nimetään edustus työ- ja elinkeinoministeriöstä, oikeusministeriöstä ja Kilpailu- ja kuluttajavirastosta. Selvityshenkilö laatii selvityksen työsuunnitelman ohjausryhmän kanssa tarkemmin sovittavalla tavalla. Työsuunnitelman tulee sisältää koottavien tietojen ja selvitettävien asioiden lisäksi myös kuvaus selvitysmetodeista.

Selvitystyön tuloksista laaditaan kirjallinen raportti toimenpide-ehdotuksineen.

Toimikausi

Hanke alkaa selvityshenkilön ja ministeriön välisen selvitystehtävää koskevan sopimuksen allekirjoituksesta ja päättyy 15.12.2025.

Kirjallinen selvitys tulee luovuttaa työ- ja elinkeinoministeriölle viimeistään 15.12.2025.

Selvitystyön kustannukset

Selvityksestä maksetaan selvityshenkilölle kiinteänä korvauksena 25 000 euroa. Toimittajalla on oikeus lisäksi veloittaa arvonlisävero voimassa olevan arvonlisäverokannan mukaan. Muita mahdollisia kustannuksia ei korvata. Selvitystyön kustannukset maksetaan momentilta 4.24.23.01.01.2 (Valtioneuvoston kanslian toimintamenot) toimintayksiköltä 5400108005. Asian projektikoodi on 5400M-1030-0009.

Työministeri

Matias Marttinen

Osastopäällikkö,
ylijohtaja

Jan Hjelt

Jakelu Pekka Timonen

Tiedoksi Ohjausryhmän jäsenet, Eeva Vahtera, Sari Eskola, TEM Taloushallinto

VN/9499/2025-TEM-1

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: